

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента Литвиненка Андрія Миколайовича на дисертаційну роботу

Чень Дундун на тему «Організаційно-управлінські основи розвитку китайських національних традиційних видів спорту», подану до разової спеціалізованої вченої ради Харківської державної академії фізичної культури, для захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. З кожним роком у різних країнах світу зростає популярність традиційних національних видів спорту. Китай – яскравий приклад такої країни, де послідовно і цілеспрямовано зберігають багатовікові традиції національної фізичної культури та спорту, серед яких мають найбільшу популярність танці, гімнастика та бойові мистецтва.

Ці види рухової активності під впливом низки об'єктивних та суб'єктивних факторів трансформуються, змінюються, удосконалюються, але продовжують своє існування і передаються з покоління в покоління. Окремі китайські національні традиційні види фізичної культури, визнано офіційними видами спорту, що сприяло стрімкому зростанню їх популярності в усьому світі.

Автором зазначено, що чисельні дані наукових джерел свідчать про те, що національна традиційна спортивна культура Китаю має тисячолітню історію й узагальнює спорт і культуру, зокрема релігійні обряди, різновиди гімнастики, єдиноборства, народні танці, ігри. Окремі національні традиційні види фізичної культури відносно недавно визнані офіційними видами спорту для того, щоб перенести традиційну концепцію цих напрямів рухової активності у площину офіційних змагань і поширювати їх світом..

Проведений аналіз сучасних наукових джерел дав можливість пошукувачеві визначити, що серед найбільш популярних національних традиційних видів спорту в Китаї є ушу, тайцзіцюань, цигун, китайські шахи,

облавні шашки (Го), танці, зокрема танці дракона і лева. У різних етнічних груп, які проживають на території країни, свої національні традиційні види спорту: у монголів, уйгурів, казахів – боротьба й кінний спорт, у тибетців – перегони на яках, у корейців – стрибки на дошці й катання на гойдалках, стрільба з лука, у дайців – веслування на човнах у формі дракона. Розгалуженість системи громадських організацій Китаю, на чолі з національною та міжнародною федераціями, сприяє організації та проведенню спортивних змагань різного рівня. Одним із найпопулярніших і відомих в усьому світі китайських національних традиційних видів спорту є танець дракона та лева, який є своєрідною візитівкою Китаю. Із заснуванням у 1995 році, Китайської спортивної асоціації дракона та лева та Міжнародної федерації танцю дракона та лева, цей вид спорту став активно поширюватися у різних країнах світу. У 2017 році, Міжнародна федерація об'єднувала 31 національну федерацію з різних країн, більшість з яких розташовано в Азії, наприклад в Малайзії, Сінгапурі, Тайвані. Зазначене свідчить про актуальність обраної здобувачем теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з Тематичним планом науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2020-2024 рр. та 2025-2028 рр. за темою: «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту (державний реєстраційний номер 0120U101012 та 0124U005031)».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Автором чітко структуровано та сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, які відповідають обраної теми роботи. В комплексі з висновками ці складові дослідження дали змогу логічного завершення дисертаційної роботи. Сформульовані висновки у повній мірі відображають зміст проведених досліджень, відповідають поставленим завданням та мають належне обґрунтування. Представлені результати дисертаційної роботи Чень Дундун

чітко і в повній мірі інтерпретують актуальність визначеної проблеми та доводять ефективність представленої автором концепції дослідження.

Метою дослідження було визначення особливостей організації та управління розвитком китайських національних традиційних видів спорту.

Наукова новизна дисертаційної роботи в повній мірі відповідає результатам дослідження. До найбільш значущих **наукових результатів** треба віднести те, що автором:

- теоретично обґрунтовано та розроблено концепцію розвитку китайських національних традиційних видів спорту та оцінено її з позиції теорії систем;
- обґрунтовано та розроблено концептуальну модель управління розвитком китайських національних традиційних видів спорту, надано її аналіз з позиції теорії управління;
- обґрунтовано систему показників розвитку китайських національних традиційних видів спорту та розроблено алгоритм до оцінювання їх потенціалу;
- уточнено поняття «китайська національна традиційна спортивна культура» та «китайські національні традиційні види спорту»

Практична значущість дослідження полягає в розробці та впровадженні стратегії розвитку китайських традиційних національних видів спорту в Провінції Хайнань.

Результати досліджень впроваджено в діяльність Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації, Громадської організації «Харківська обласна федерація національних однокласників», в навчальний процес Харківської державної академії фізичної культури, Комунального закладу «Комплексна дитячо-юнацька спортивна школа «Спорт для всіх», у навчальний процес Національного університету «Запорізька політехніка», в навчальний процес Економічного університету Хайкоу (Провінція Хайнань, КНР), що підтверджено відповідними актами впровадження.

Основні результати дослідження розглядалися на засіданнях кафедри менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури, доповідалися і публікувалися на XXII - XXIV Міжнародних науково-практичних конференціях «Фізична культура, спорт та здоров'я» (Харків – 2022, 2023, 2024); публікувалися в матеріалах: The 13th International scientific and practical conference: «Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects» (Berlin, Germany, 2022), XIII Міжнародної науково-практичної конференції: «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2022), I Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Фізична культура і спорт: традиції, досвід, інновації» (Запоріжжя, 2023), XIV Міжнародної науково-практичної конференції: «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2024).

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційна робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел, додатків. Матеріали дисертації викладено на 236 сторінках тексту, містять 18 таблиць та 21 рисунок. Перелік використаних літературних джерел містить двісті два (202) найменування, з яких 73 – іноземних.

У **вступі**, автором роботи детально обґрунтовано актуальність обраної теми, мету, завдання та методи дослідження, визначено об'єкт і предмет, охарактеризовано наукову новизну, практичну значущість отриманих результатів, особистий внесок дисертанта, відображено апробацію матеріалів дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи розвитку національних традиційних видів спорту Китаю»** завдяки опрацюванню великої кількості джерел спеціальної наукової і методичної літератури, автором було визначено відмінність понять «китайська національна традиційна спортивна культура», «етнічний спорт», «національні види спорту», «національні традиційні види спорту», які автори використовують для позначення фізичної активності,

змагань та ігор, що мають специфічне значення для певної країни або нації і віддзеркалюють її культурні особливості, історію і традиції та зроблено теоретичне обґрунтування поняття «китайські національні традиційні види спорту». Детально прослідковано процес становлення та розвиток китайських національних традиційних видів спорту, а також сучасний стан системи управління фізичною культурою та спортом в Китаї при цьому зазначається наявність її умовний поділ на дві підсистеми.

1) органи управління фізичною культурою і спортом спеціальної компетенції;

2) органи управління фізичною культурою і спортом при міністерствах і відомствах.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** наведено структурований комплекс методів дослідження комплекс методів наукових досліджень [34; 43; 93], які відповідають об'єкту, предмету, меті й завданням дисертаційного дослідження: теоретичний аналіз, системний аналіз, аналіз документів, соціологічне опитування (анкетування), педагогічне спостереження, педагогічне тестування, психологічне тестування за методикою ціннісних орієнтацій М. Рокіча, SWOT-аналіз, метод експертних оцінок, методи математичної статистики.

У третьому розділі **«Управління розвитком китайських національних традиційних видів спорту»** із застосуванням великої кількості статистичного матеріалу та опрацюванням документальних джерел, розкрито особливості державної політики розвитку китайських національних традиційних видів спорту та зроблено порівняльний аналіз головних тенденцій розвитку національних видів спорту в Китаї та Україні. Автором показано, що пріоритетним напрямком державної політики щодо розвитку національних видів спорту в обох країнах є інтеграція традиційних культурних цінностей зі сприянням здоровому способу життя, стимулюванні участі населення у фізичній культурі та підготовці спортсменів до міжнародних змагань, а метою розвитку національних видів спорту в КНР та Україні є збереження культурної

спадщини, підвищення національної гордості та активізації участі населення у фізичній активності для покращення здоров'я і досягнення успіхів у змаганнях, зокрема на міжнародній арені. Із застосуванням системного аналізу, автором визначені основні характеристики національних видів спорту у системі фізичного виховання дітей та молоді в КНР та Україні, та визначено організаційно-управлінські особливості їх розвитку. Також, автором, детально досліджено соціальне та культурне значення китайських національних традиційних видів спорту та визначено, що національні традиційні види спорту вирішують низку важливих соціальних завдань, серед яких:

- оздоровчо-рекреаційне, оскільки з моменту виникнення багато з них мали ритуальний характер і використовувалися для ритуальних і обрядових церемоній, а згодом трансформувалися у розваги і масові види спорту, вони і сьогодні мають на меті охопити якомога більше людей для активного відпочинку, відновлення працездатності, покращення фізичного і психологічного стану;

- видовищне, зважаючи на яскравість і традиційний перформанс під час змагань з більшості видів спорту, вони приваблюють тисячі глядачів не лише з усієї країни, а й з багатьох інших країн світу;

- виховне, тому що сприяють вихованню морально-вольових якостей, зокрема наслідуванню філософії і традицій кожного з видів спорту, формуванню системи етичних і естетичних цінностей, оцінок, смаків, ідеалів;

- освітнє, оскільки в процесі занять спортсмени набувають нових умінь і навичок, а також у них формується система знань щодо історії виникнення, розвитку, управління, правил, техніки, тактики, наукових, методичних доробок з виду спорту;

- комунікативне, тому що в процесі тренувань, участі і відвідування змагань, навіть, як глядачі, розвиваються комунікативні здібності, розширюється коло спілкування з різними людьми;

- інформаційне, завдяки якому поширюється інформація не лише про вид спорту, а й про країну, де він зародився, і це чи не найважливіше завдання

сучасного Китаю стати впізнаваними в усьому світі, завоювати міжнародний авторитет і визнання, бути привабливими для відвідування і співпраці якомога більшої кількості людей і країн.

На основі теоретичного аналізу та даних соціологічних методів дослідження, автором визначено шляхи популяризації китайських національних традиційних видів спорту в тому числі і через систему масового фізичного (громадського) спорту, що враховує національні традиційні види спорту і представляє собою комплекс ініціатив і програм, спрямованих на популяризацію активного способу життя серед населення. В роботі показано позитивну динаміку у кадровому забезпеченні фізичної культури та спорту в КНР.

Зазначено, що одним із поширених китайських національних традиційних видів спорту є танець дракона та лева, який визнаний офіційним видом спорту для трансформації з національного танцю у вид змагальної діяльності. Станом на 2017 рік у Китаї успішно проведено понад 200 національних змагань з танцю дракона та лева та понад 60 міжнародних змагань. Поступово цей китайський національний традиційний вид спорту набуває популярності у різних країнах світу. Зараз в Індонезії, Сінгапурі, Австралії та інших країнах змагання з танцю дракона та лева стають всесвітньою подією і визнані людьми у всьому світі. Більшість опитаних фахівців фізичної культури, спортсменів і тренерів (43,1%) вважають головною перевагою танцю дракона та лева покращення святкової атмосфери під час його виконання, 31,4% респондентів пов'язують його переваги з багатим культурним підтекстом, що є основною причиною тривалого процвітання танцю дракона та лева, 23,5% цінують його фітнес-функцію. Більшість опитаних фахівців, спортсменів, тренерів (41,2%) вважають одним із важливих шляхів популяризації танцю дракона та лева – впровадження його у навчальних закладах та кампусах. 41,2% респондентів вважають інтернет найефективнішим засобом комунікації та найпростішим засобом для популяризації танцю дракона та лева. Автором визначено, що респонденти

вважають поточну прибутковість танцю дракона та лева 25,5% дуже високою, 15,7% – високою, 35,3% – середньою, а 25,5% – низькою. Це відображає поточний стан індустрії танцю дракона та лева в Китаї, і у зв'язку з цим потрібно підвищувати маркетингову діяльність у країні і за кордоном. Щодо ключового напрямку для просування танцю дракона та лева, то 52,9% респондентів вважають, що він має бути вкорінений у сільській місцевості, 15,7% вважають, що фокус буде зосереджено на містах, а 33,3% кажуть, що існує величезний простір для розвитку за кордоном

У четвертому розділі **«Концептуальний підхід в управлінні розвитком китаїськими національними традиційними видами спорту»** досліджено вплив національних традиційних видів спорту на економічне зростання регіону (на прикладі Провінції Хайнань). Визначено, що традиційні види спорту сприяють залученню туристів, відкриваючи нові перспективи для розвитку туристичної інфраструктури – зокрема готелів, ресторанів та закладів розваг. Для розробки методичного підходу до оцінки потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту, автором було проведено аналіз теоретичних підходів до визначення терміна «потенціал». Для оцінки потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту, автором використовувалися загальновизнані принципи, серед яких: системність, узгодженість, варіативність, оптимальність, комплексність, адекватність та ефективність процесу оцінювання.

З огляду на те, що фізична культура з економічної точки зору функціонує, як сфера виробництва та надання послуг і національні види спорту Китаю також виконують низку сервісних функцій, зокрема тренувальні, оздоровчі та видовищні послуги, використано показники, розподілені за наступними функціональними блоками:

I. Сервіси (якість, кількість, різноманіття та обсяги надання послуг у китайських національних традиційних видах спорту тощо).

II. Управління (кількісний та якісний склади працівників — тренерів, суддів, менеджерів, культура організації, рівень управлінських практик тощо).

III. Ринок (аналіз ринку, канали збуту, комунікаційні зв'язки, інформаційні ресурси та реклама, унікальні можливості, інновації, а також маркетингові плани і програми для популяризації китайських національних традиційних видів спорту).

IV. Забезпечення (матеріально-технічна база, фінансування, нормативно-правова база, медичне, наукове та методичне забезпечення тощо).

Для визначення локальних показників потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту застосовано основі кількісних показників стану розвитку сфери фізичної культури і спорту, наведених у Законі України «Про фізичну культуру і спорт», а саме: рівень фізичного здоров'я різних груп населення, залучення громадян до занять масовим спортом, участь осіб з інвалідністю у фізкультурно-спортивній реабілітації, залучення дітей та молоді, зокрема дітей та молоді з інвалідністю, до занять у дитячо-юнацьких спортивних школах, досягнення спортсменів України на міжнародних змаганнях, зокрема на Олімпійських, Паралімпійських і Дефлімпійських іграх, Глобальних іграх спортсменів з порушеннями інтелекту, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, забезпеченість кадрами в сфері фізичної культури і спорту, фінансове та матеріально-технічне забезпечення сфери фізичної культури і спорту, створення умов для доступу осіб з інвалідністю до спортивних споруд.

Автором запропоновано, методика оцінки потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту яка складається з трьох етапів:

1. Формування системи показників для оцінки потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту.
2. Розробка інтегрального показника для оцінки потенціалу.
3. Кількісний аналіз потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту.

Відповідно визначено чотири групи показників для оцінки процесу їхнього розвитку. Процедура оцінки кожної групи полягає в послідовних

розрахунках окремих показників. Для проведення оцінки використовується інтервальна бальна шкала, за якою кількісні та якісні результати, що підлягають оцінці, перетворюються на відповідну кількість балів за певним алгоритмом. У рамках цієї методики рекомендується проводити оцінку на основі даних, отриманих внаслідок аналізу статистичних звітів та експертного опитування, за допомогою методів статистичного аналізу.

Шкала градації комплексного інтегрального показника:

- 1,0–0,8 – високий рівень;
- 0,8–0,63 – достатній рівень;
- 0,63–0,37 – низький рівень;
- 0,37–0,2 – незадовільний рівень;
- 0,2–0 – критично низький рівень.

У результаті експертної оцінки було встановлено, що виробничий потенціал розвитку китайських національних традиційних видів спорту дорівнює 0,87 балів (високий рівень), управлінський потенціал становить 0,76 балів (достатній рівень), маркетинговий потенціал – 0,74 бали (достатній рівень), а ресурсний потенціал – 0,61 бал (низький рівень). Таким чином, загальний інтегральний рівень потенціалу розвитку китайських національних традиційних видів спорту становить 0,75 балів (достатній рівень), що вимагає обґрунтування та розробки концептуальної моделі та програм розвитку для підвищення цього рівня.

В основу запропонованого автором концептуального підходу розвитку китайських національних традиційних видів спорту покладено кілька ключових елементів:

1. Історико-культурний контекст. Врахування історії, традицій та культурних цінностей, пов'язаних із кожним видом спорту, що допоможе зберегти і пропагувати їх унікальність.
2. Аналіз існуючого потенціалу. Оцінка ресурсів, інфраструктури, спеціалістів і спортсменів, що дозволить виявити сильні та слабкі сторони цих видів спорту.

3. Участь громади. В залученні місцевих жителів у спортивні активності, освіту щодо традиційних видів спорту та їхній популяризації через різноманітні заходи.

4. Співпраця з державними органами. Участь урядових структур у створенні політики, яка буде сприяти розвитку традиційних видів спорту через фінансування, програму навчання та спортивні змагання.

5. Освітні ініціативи. Розробка і впровадження навчальних програм у школах і університетах, спрямованих на популяризацію та навчання традиційним видам спорту.

6. Міжнародна інтеграція. Залучення до міжнародних змагань та обмін досвідом з іншими країнами для покращення рівня майстерності й популяризації.

7. Інноваційні технології. Використання сучасних технологій у навчанні, тренуваннях та популяризації традиційних видів спорту.

8. Моніторинг і оцінка. Створення системи моніторингу та оцінки прогресу в розвитку традиційних видів спорту для корекції концепції та стратегій розвитку.

Теоретико-методологічною основою для розробки концепції розвитку китайських національних традиційних видів спорту обрано системний, кібернетичний та моніторинговий підходи, що дозволило автору можливість узагальнення та аналізу основних закономірностей управління процесами, що в свою чергу дозволяє виділити ключові фактори, вплив на які допоможе суттєво оптимізувати існуючий стан, а також всебічно розглядати об'єкт дослідження, беручи до уваги всі доступні впливи та взаємозв'язки між його складовими. Схема розробленої концепції, представлена складена з окремих блоків:

- ідея концепції (визначення мети, напрямів реалізації концепції, принципів розвитку китайських національних традиційних видів спорту);
- шляхи реалізації концепції (державна підтримка, освіта, маркетингові стратегії, наукові дослідження, міжнародна співпраця);

- контроль за ефективністю реалізації концепції розвитку китайських національних традиційних видів спорту;
- критерії ефективності впровадження концепції розвитку китайських національних традиційних видів спорту (через аналіз динаміки наявних ресурсів).

Основною метою концепції є збереження культурної спадщини та популяризація китайських національних традиційних видів спорту в Китаї і за кордоном. Відповідно до сформульованої мети завданням є залучення широких верств населення різних вікових груп до занять китайськими національними традиційними видами спорту як рекреаційної, так і спортивної спрямованості, збільшення кількості спортсменів цих видів спорту, підвищення їх спортивної підготовленості та зростання майстерності, зростання спортивного рейтингу регіонів у цій галузі, оптимізація спортивної інфраструктури.

Основними принципами, на яких базується концепція, і які сприятимуть успішному розвитку китайських національних традиційних видів спорту, збереженню їхньої культурної цінності та підвищенню популярності як в країні, так і за її межами, є системність, інноваційність, громадськість, прозорість та відкритість.

Основними напрямками діяльності щодо реалізації концепції розвитку китайських національних традиційних видів спорту визначено: державну підтримку, освіту, маркетингові стратегії, підготовку кадрів, фінансове забезпечення, міжнародне визнання.

У п'ятому розділі **«Аналіз і узагальнення результатів досліджень»** викладена характеристика повноти вирішення усіх поставлених завдань дисертаційного дослідження та узагальнені отримані результати, які довели доцільність.

Автором зазначається, що розробка та реалізація концепції розвитку китайських національних традиційних видів спорту і зокрема танцю дракона та лева сприятиме збереженню та подальшому розвитку китайських

національних традиційних видів спорту та збільшенню показників економічного розвитку різних регіонів КНР.

Загальні **висновки**, зроблені автором дослідження, конкретні, відповідають поставленій меті і завданням дисертації, повністю відображають обсяг проведених досліджень, обґрунтовані і достовірні, оскільки базуються на достатньо великому фактичному матеріалі, опрацьованому за допомогою адекватних статистичних методів.

У **додатках** відображено список публікацій здобувача за темою дисертації; акти впроваджених результатів.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертацію Чень Дундун, слід зазначити окремі дискусійні питання та зауваження:

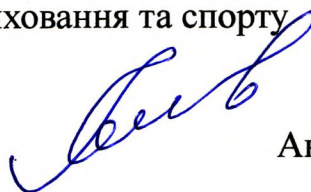
1. На нашу думку, було б доцільно автору зробити універсальну класифікацію китайських національних традиційних видів спорту, що дало би змогу окреслити шляхи їх подальшого розвитку в країні та світі.
2. Громадські організації чи державна підтримка, на думку автора, сприяють більшою мірою розвитку китайських національних традиційних видів спорту?
3. У тексті дисертаційної роботи подекуди зустрічаються стилістичні помилки.

Зазначені зауваження не є принциповими, не впливають на загальну позитивну оцінку, носять дискусійний характер і не знижують високого наукового рівня дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог. Дисертаційна робота Чень Дундун на тему: «Організаційно-управлінські основи розвитку китайських національних традиційних видів спорту», є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень. Дисертація

відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022), а її автор Чень Дундун заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Харківського національного
університету радіоелектроніки

Андрій ЛИТВИНЕНКО

Підпис Андрія Литвиненка підтверджую:

Проректор з наукової роботи
Харківського національного
університету радіоелектроніки
д-р. техн. наук, професор

Юрій РОМАНЕНКОВ